

Bøndernes tid i Avedøre

Lars Ellgaard · Wednesday, August 22nd, 1787

Gårdejere i 1800-tallet

Så vidt vides var det rigtig godt at være bonde i Avedøre i denne periode, man fik efter stavnsbåndets ophævelse stort set gevinsten fra landbrugsproduktionen selv og kunne investere den i bygninger og forbedringer, tjenestefolk og evt. opkøb af ny jord. Læs her om [Hedebobøndernes](#) salg af varer i København.

Fiskeriet var også en mulighed. Man kunne bla. fange sæler på Øresund, men nogen befolkningsekspllosion er der ikke tale om. Fra 195 ved århundredets begyndelse er der kun godt 300 i slutningen.

Sygekassen

I 1866 stiftedes en sygekasse i Glostrup, men Avedøre var ikke med. Her tilmeldte man sig Brøndbyøster. I 1962 overførtes de til Glostrup, fordi en lov sagde, at der kun måtte være én sygekasse pr. kommune.

Det lokale selvstyre 1842 til kommunalreformen af 1908

7 år før det demokratiske gennembrud i Danmark 1849 indførtes det kommunale selvstyre. Det var baseret på en privilegeret valglov, der gav de højest beskattede vælgere en indflydelse, der ikke svarede til deres antal. Det var et system, der bl.a. opererede med dels fødte medlemmer, som bestod af sognepræsten og de, der ejede mindst 32 tdr. hartkorn, og dels valgte medlemmer, der skulle eje mindst 1 td. hartkorn, være forpagtere/lejere af mindst 6 tdr. hartkorn eller være ejere af bygninger med en assuranceværdi på mindst 1000 rbd. Det var et system, der imødekom den øverste del af landbokulturen, og holdt tyende og landarbejderne uden for den kommunalpolitiske proces.

Indtil 1867 hed det sogneforstanderskabet. I Glostrup bestod det af 7 medlemmer. I 1968 9. I 1904 blev det hele 11. I 1855 blev loven justeret. Sognepræsten var stadig født medlem. I Glostrup var sognepræst Stub formand fra 1868-1879. Resten af sognerådet bestod nu af et ulige antal medlemmer delt i den mindre del og i den større del. Den større del, dvs. flertallet i sognerådet valgtes blandt de højest beskattede borgere i sognet og den mindre del valgtes blandt folk med egen husstand eller rådighed over eget bo. Den nedre aldersgrænse var 25 år og valgbar var kun mænd.

Når der var afstemning samledes alle de stemmeberettigede i et lokale - for Glostrup og Avedøre i begyndelsen på Hvissinge skole, senere fra 1891 på Jernbanekroen i

Glostrup. Så var der navneopråb og så kunne hvem, der ville stille op. Vælgerne havde det antal stemmer, der skulle vælges.

Det lokale selvstyre og gårdejerne i Glostrup

Dette systems favorisering af gårdejerne kommer også klart til udtryk i Glostrup, som Avedøre var en del af indtil 1974. I Perioden fra 1844-1867 var det gårdejere fra Avedøre der var sognerådsformænd – undtagen i 1857-1858. Se oversigten. Og når det ikke var gårdmænd fra Avedøre var det gårdmænd fra den øvrige del af kommunen indtil 1909. Og fra Avedøre sad der altid nogle i sognerådet og indtil Mogens Peter Jensen i slutningen af århundredet kommer ind, er det gårdejere ofte 2 eller 3 ad gangen. Desuden er det karakteristisk, at de fleste sognerødder kom fra landsbyen, dem, der ikke flyttede ud – først i slutningen af perioden ændrer det sig.

Gårdene uden for Landsbyen er repræsenteret med 40% mod 60% for Landsbyens vedkommende. Der var 20-21 gårde i Avedøre i den periode, heraf lå de 7 i Landsbyen, dvs. at 1/3 af gårdene leverer de 60% af de medlemmer til sognerådet, der kom fra Avedøre i perioden.

Magten forskydes

Som det fremgår af gårdenes repræsentation i sognerådet, sker der omkring 1890 et skift i det mønster, hvor gårdene fra Landsbyen dominerede lokalpolitikken, således at gårdene uden for Landsbyen i stigende grad overtager denne dominans. Ud over selve magtfor skydningen er det i sig selv et brud, at en mælkeforpagter vælges. Mælkeforpagter Mogens Peter Jensen var tilflytter fra Ballerup. Hans far var husmand der. Han kommer til Avedøre 1890, hvor han gifter sig med hjulmageren Anders Rasmussens datter.

Gårdejeren fra Engvadgård, J. F. Jørgensen, indgår også i denne opposition. Han var tilflytter fra Høje Tåstrup. Han overtager Engvadgård 1895 og vælges bl.a. til sognerådet 1901-1906. Men noget går galt i hans liv – vi skal senere vende tilbage til ham. Den sidste "musketer" er N. C. Sørensen, Toftegård. Modsat de to andre var han født i Avedøre.

Det nære Samfund i Avedøre

Hvis vi tager Christen Kort Christensen, der i 1895 overtager gården Stevnsbogård, så er han dybt forankret i Avedøres bondestand. Vi kalder ham Christen. Christens far Peder Christensen drev Stevnsbogård fra 1854-1891. En mand, der i en periode også var i sognerådet i Glostrup. Christens farfar Christen Hansen drev Stevnsbogård fra 1814-1854, han nåede at blive formand for sognerådet i Glostrup

Christen Hansen var gift med Bodil, datter af Peder Olsen, der var sognefoged og drev Stevnsbogård fra 1784-1814. Christens ene oldefar.

Christens tipoldefar Ole Petersen havde Stevnsbogård fra 1758-1784.

Christens tiptipoldefar Peder Hansen havde også stevnsbogård fra før 1700. Christens farfar Christen Hansen og hans kone Bodil fik 2 døtre foruden Peder Christensen.

Den ene af Christens fastre blev gift med Ole Pedersen, der fik Højgården efter sin far og drev den fra 1848-1878 og blev sognerådsformand i Glostrup fra 1862-1867.

Ole havde en bror, der hed Lars Pedersen, som får en del af Højgårds jorder og bygger Rosmosegård og har gården fra 1848-1890.

Ole og Lars havde en anden bror, der hedder Peder Pedersen, som overtager Krogholtbjerg fra 1848-1887 og kommer i sognerådet i Glostrup.

Peder Pedersen overtager i 1871-1875 også Damgården, som overlades til hans svigersøn Ole Peder Rasmussen, der kom i Glostrup sogneråd og blev sognefoged inden Christen blev det.

Christens anden faster blev gift med Peder Larsen, som drev Avedøregården fra 1837-1892, som kom i sognerådet i Glostrup og blev formand fra 1852-1853.

Christens farfar, Christen Hansen, som jo havde giftet sig til Stevnsbogård, kom fra Kastanienborg og var søn af Hans Knudsen, der drev gården fra 1783-1823, Christens oldefar på farfædrene side.

Da Christen overtager gården i 1895 er det som at træde ind i et dynasti, som rakte mere end 100 år tilbage – og dette er kun en antydning af en lilleputverden, som Avedøre var dengang. Man hang sammen. Det var denne familiesammenføring, der var dominerende og repræsenterede Avedøre over for den øvrige verden i Glostrup Sognegård.

Og da Christen i 1913 køber Poppelgården og i 1920 Engvadgård efter Jørgensens fallit og død, ham som stillede op imod Christen, er han den store mand i Avedøre. Han er i sognerådet fra 1909-1917, men bondebastionen er vigende overfor de nye tilflyttere, der kommer til at præge det 20. århundrede.

Danmark ved udgangen af århundredet

Den tid, hvor magtforskydningen finder sted og hvor "Landsbyen" mister grebet om lokalpolitikken, er en periode, hvor der virkelig sker noget i Danmark. Glostrup var en hastigt ekspanderende stationsby.

Fra 1884 til 1894 omstilles det danske landbrug generelt fra korndyrkning til fremstilling af mejeriprodukter og svin, og det er de år, at andelsbevægelsen organiseres. Det er også de år, hvor modsætningerne mellem godsejere og bønder – højre og venstre – uddybes.

Den politiske konstellation, der havde muliggjort Grundloven i 1849, brød sammen i 1870-erne, og fra 1885-1894 regerede kongen og Højre ved hjælp af midlertidige finanslove. Højre – godsejerne – søgte at tiltrække bredere kredse af befolkningen ved at rejse en national bevægelse og samle den omkring forsvarssagen.

Forsvarssagen, det var fæstningsanlægget omkring København. Det blev anlagt 1888-1892 og blev betalt via den midlertidige finanslov. Anlægget gik fra Brøndby Strand til Utterslev Mose - en strækning på 14-15 kilometer. Yderligere bestod befæstningen af en serie forter ud mod Øresundskysten. Det var dyrt. Anlægget kostede 36 mill. kroner plus ikke ubetydelige summer til det "løse". Forsvaret disponerede over 50% af statsudgifterne. Det var ikke småpenge der var tale om.

Fæstningsanlægget og Avedøre

En del af fæstningsanlægget lå i Avedøre, og mange af gårdene kom til at sælge jord i forbindelse med dets opførelse. Onde tunger påstår, at bønderne i Avedøre siden da har været konservative, modsat dem på den anden side - den forkerte - af fæstningsanlægget. Hvis dette er rigtigt, repræsenterer bønderne inden for "voldene" en anden trend end den, der var typisk for bønderne i Danmark i slutningen af 1800-tallet.

Anlægsarbejdet tiltrak arbejdskraft, hvoraf en del var svensk. For et område som Avedøre har de udgjort et voldsomt indslag i dagliglivet. Af en befolkning på 311 var 82 svenskere i 1890.

Da befæstningsarbejderne var færdige, blev en del af svenskerne boende, og man finder da også svenskere i dag med rødder i den tids Avedøre. Afvandringen af landboere fra Avedøre svarer ganske godt til den generelle vandring fra land til by i perioden.

Sogneskift fra Glostrup til Brøndbyøster

I marts 1892 havde en kreds af folkekirkemedlemmer i Avedøre ansøgt Kultusministeriet om at Avedøre måtte blive løst fra tilhørsforholdet til Glostrup og overført til Brøndbyøster. Alle de berørte parter i sagen blev spurgt, Glostrup og Brøndbyøster menighed, byrådene i de to sogne, biskop, Indenrigs- og finansministerium og ikke mindst matrikulskontoret. Det tog et års tid før sagen havde været rundt, men den 6. marts skrev Christian den IX så under.

"På derom af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet nedlagt allerunderdanigst Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen allernaadigst at bifalde, at Avedøre By med Tilliggende i kirkelig Henseende henlægges fra Glostrup Sogn i Sjællands Stift til Brøndbyøster Sogn fra den 12te Marts 1893 at regne, dog saaledes at Glostrup Sognekald beholder Korntienden af Avedøre imod af denne at udrede aarligt 25 Tdr. Byg efter Kapitelstakst til Sognekaldet for Brøndbyvester og Brøndbyøster Menigheder, 100 Kr. til Statskassen og 50 kr. til Skolelæreren i Brøndbyøster, hvorhos Sognepræsten for Glostrup Menighed skal være pligtig til at fungere ved begravelser paa Glostrup Kirkegaard af Lig fra Avedøre, hvilken forpligtelse indtil videre ligeledes maa paahvile Læreren i Avedøre."

Vi ved ikke endnu hvem det var fra Avedøre, der ønskede ændringen, eller hvorfor. Var der problemer med Glostrup kirke. Eller var det bare rart at have en kirke i nærheden? Vi kostede på det tidspunkt altså 25 tønder byg m.m.. Og den blev betalt til Glostrup, som så måtte udligne med Brøndbyøster. Det fremgår også, at Avedøreborgere fortsat

kunne få begravelse fra Glostrup - indtil videre - og at her måtte læreren fra Avedøre også drage ud. Vi må undersøge om hvad folk brugte.

Pastor Erik Barfoed var nu præst for de ca. 300 sjæle i Avedøre.

Avedøreboerne var vel tilfredse med ordningen, men de kommende år dukker sagen op mellem Glostrup og Brøndbyernes sogneråd. Brøndbyerne ønsker at Glostrup betaler noget mere for både kirkesang (lærerlønnen var lige steget), orgelspil og klokkeringning for Avedøredelen. Konkret var det 180 kr. mere om året. 100 til lærerløn, 50 til organistløn og 30 til ringerløn. Glostrup sogneråd sagde nej. De mente ikke at udgifterne ville have været anderledes uden Avedøre. Sagen kom i Amtet, som var enige med Brøndbyerne og senere i Ministeriet som modsat Amtet afgjorde, at Glostrup ikke skulle betale yderligere til Brøndbyerne. Men det viste det uholdbare i at tilhøre et sogn i en anden sognerådskreds.

Også en anden sag opstod af dette problem. Præsten var født formand for skolekommissionen, men hvem skulle være det i Avedøre? Var det holdbart, at det var Glostruppræsten, når man hørte til Brøndbypræsten, som jo havde tilsynspligten med undervisningen i Avedøre skole? Glostrup ville løse problemet ved at oprette en særskilt skolekommission for Avedøre bestående af Sognepræsten i Brøndbyerne, et medlem af Glostrup sogneråd og én i Avedøre boende mand. Kirke- og undervisningsministeriet fandt det som en god ordening, men Indenrigsministeriet sagde nej. Avedøre fik aldrig sin egen skolekommission. Hvordan det så fungerede i praksis ved vel de Brøndbypræster, der tog til Avedøre og senere meldte tilbage til Glostrup.

Links:

[Avedøres sidste bonde](#) og [Gårde i Avedøre](#)

Kilder: Hans Chr. Thomsen "Avedøre på skillevejen" og Ejvind Tofte: Fra Stationsbyens saga, Glostrups historie II

This entry was posted on Wednesday, August 22nd, 1787 at 3:22 pm and is filed under You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. Both comments and pings are currently closed.